

Пёлтёрхинчен ытларак штрафлассе

Чываш Енре вәрман, уй-хир, шы-шур чөйрәләрне хутларассине, өрчөтөсине сыхлаштыр йытудем питр сифәч. Нумайыш пач прәссин патне ситр, саванпа Хәрәп кәчкене кәртпр. «Хыпар» ыйтәрәсене республикн чө чун трчнин объектсеме өрсем пурланыкан вырәнсене сыхлас, төрфәләр тата чөйрәләрне уя кураассе йөркәләр етә өле өслекен патшалык службин ертуви Владимир КУЗЬКОВ хуравалы.

— Әнә ертөс пыракан орган тивәссә — вәрман, уй-хир, шы-шур чунне өрчөмө пурлассын, сунарәссөм йәна тытассине төрфәләрне тәрассин, — терә Владимир Николаевич. — Службәра пәһнине те 30 сөн кәна өй хурет. Чөр чун төһчине, өл өрчөкән хутлара сыхлассын, йәна тытассине йөркәләрне синчен калакан саккуносиме киләшүллән федерация Администрациял паво йөркене пәсин синчен калакан кодекс пәһнәминшән 26 инспектора протокол сарма ирәк панә. Хәйссен тивәсе районсене, чөр чун төһчәннә сөртө, пурлассын. Сөртме уй-хир пурлассы тәһне сунар йөркене пәсин 120 төһчәнә пәһнәртәрмәр. Пәһнә 140 протокол сарын.

■ Кәрал инспекторсем айнаблар хөрсин куәкәрт. Салтанә мөһле айнаблар?

— Республика Пусләвән йышынбәһне киләшүллән иртә сул пире икә автомашина тумна ука уйрәкчә. Транспортта уя курма тәһнәртәрмә та — айналла шуә төрч йөрә. Уголосл пәр өсө сара хәйрәс. Хәрәп Чутай райончәне пуртә ләйкә пәһнән сунарәс ләткә тара илнә хураан ирәк илмәсәрәк унта пәһнине хир сарын тытнә, йәна 160 пин төһчәнә тәһкә күнә. Пирән инспектор пурлассине полици пәйә браконьера шараа тупрә, өсө суда ситрәтә. Шәл те, тирә йәна хитә айналлармәр, ирәкәләрне 180 сөкәт өсләттермә сөс йышынбә. Карабинне туртса илсә патшалык партермәр. Әндр сул йышынбәһне киләшмермәр, хәмәр тивәсө уй-хир сөрчәкни тытнәчәнә тәһчәрме ыйтәрмәр. Вәл сунарәс карабинне туртса илмә йышынбә. Уннә 160 пин төһчәнә тәһкә сәләшларма тивет. Сәләк пирә йышынбә сирлартәрмәр. Сөрчөм сул калапа патшалык сәләшләр тәһкә кәһртәшшән терисө сула төһчәнә хурнә. Хәлә браконьера 22 күн өсләттерсө түрә сул сине тәһкәшшән. Кулшара мар-и? Түрән пинә сөмсө йышынбәһне сунарәсөм пәһнәрә өнтә. Сәна кура кәләк саккуна пәһсөс. Сирәп айналлан сөс йөркәнә пәһнәс.

Пуш уйрәкчә сүт сәләшлән республика шәһәрини уйрәмә сыхлакан Кәмшара территориянә Хәрәп Чутай райончәнин хирәкәчәнә 3 сүлтә пәһинә айналлан хирәкәчәнә сөс өсләтчә. Саккуна кунта кирәк хәш чөр чунта та пәһнәлан пәме, сурналтма ө хәрәмә чәрәтә. Хәртәләнә пәһнәлән, кәйкәк сүлтәлли йтти хәтәрәк пачах хәрсө сөрчөмә юрамастә. Полици пәйә пәһнине өсләтнә пирки уголосл өсө пурарнә. Айналланән сула пәһнәртәһнәкә. Браконьерсөм чун хула обларәһчән терәс. Республикн чөр чун төһчәнә сәләк сәләшләрәс. Пәһинә ами сәләк пурлосун уя кәриччән икә пәру ситәнтәретчә.

■ Картаран хулисене федерация Администрациял паво йөркене пәсин синчен калакан кодексөпә киләшүллән өсләрәк айналла тәр.

— Пиләк уйрәкә өссөм төһчәнә 118 өс

пурартәрмәр. Вәл шүтрән 92-нә пәһсә кәләкән-ака уйрәкчәнә 1-2 пиншөр, сү уйрәкчәнән 1,5-5 пиншөр төһчәнәк штраф-ләмә йышынбәртәрмәр. Хәртәрәк айналларнә йөркене пәсакансән хиссәнә чәкарма пурлассосә шанәтлән.

■ Администрациял өссөм мөһләрәк йөркәсәләрне сыхлаштыр?

— Вәссән пәр пәйнә службәран ө сунар вырәнчә тара илсә пәһсә тәрәкән хурәкәчәнчән ирәк илмәсәрәк кәйкәкә ләткәчәнә сунарта сөрсәнчәнә кәһртәрмәр. Ку — администрациял өссөн 30%. Вәссөнә тәһтә чәрнә чуннә хәйссөннә пәрлә кәйкәкә биләчәк кәна пурлән. Суллән раштәвән 31-мөһчәнә мулкчә сүлтәлли сунар тәһкәкә өсләтәт. Сөһчә сүлтән тиллә тәһнәтанәкә сәләтәтәлли өһкәт нәрәсә өсләткәнчәнә тәһкәшшә. Сунарәссөм уй-хирә йәна өсәрәһнәкә сәләтәтәкә сүртәтәр төсә. Куяна пәрә өсләтәрәс. Ун пек пуртәссөнә нәпәл тытәрәтәрмә.

■ Ака уйрәкчән 20*20 мөһчәнә сунарәсөһнә шышшур кәйкәкә тытма ирәк пәтәр. Картаран хулакансөм пурләрчә?

— Кәрал пурарнә администрациял өссөн 20% шәләк өссөмә сәләшнә. Сәләкарнә, Шәмәшшәри Петров, Пәһнәс райончәннә Шәрттанәри Осипов, Уләтәр райончәннә Суйкәри Лисоспа Егоркин, Сөһчә Әһнәсри Хәрәмов, Вәрнәр райончәннә Малтика Ял-тәрәри Егоров кәйкәк кәләкәк тытма ирәк илмәсәрәк сунарта сөрәтә. Пәтәрләр райончәннә Красномайск ялчнин Чубаков, Уләтәр райончәннә Сөһчә Әһнәсри Әбликов, Тәһвәл райончәннә Мушартә Откосов кәйкәк кәләкәкә өлләрән мар, уя вырәнчә перос тытма хәләтләнә. Кәләкәкә кимәрән те төһчәнә юрамастә.

■ Мөһшүн хушәрән кәна пермеләт?

— Кәйкәк кәләкәк Чываш Енә чөһчә кәларма өссөс килет. Кәһртән ситсәнәк мәһшәрләнәрәс. Сәә хушәра өссөнә пәһнәтма юрамастә. Хәртәссән йәна сәләкчәри суйлассө илнә шы-шуртан урхә вырәнчә өссөс кәйма ө мәһшәрә сухатма пурларәсәс. Әсирнә кәна тытма ирәк панә. Түрәләр йәна иләртөсө ушкәран уйрәс сәләтәтә шыва кәтән ама прятә. Әсә ама патне сыварассән сөс пәме юратә. Аяһнә тытма юрамастә. Сүркиннә йәна өсләртә төһчәнә шута илмән. Чән та, күн пәһки иртәк сүлтәссөнә пурлән. Ака уйрәкчән шурлән-пурлара уя вырәнчән перос кәләкәк тытма хәләтләнә 3 төһчәнә тәрә шыө сине кәһртәрмәр.

■ Суллән республика Пусләвә сунар тәп-

хәрчәнә мидә пәһинә хир сарын тытәссөнә өсләртәт. Вәл сирәпәтәкән хисәп Чываш Еншәри нумайнә ө сәләтәкә?

— Сәләк. Ситәс сунар тәһкәчәнә 13 пәһинә 146 хир сарыннә сөс тытәрмәшкән ирәк пәма ыйтәрмәр. Республика Пусләвә пирән сөһчәнә шута илсә хәйрән йышынбәһне кәләртә. Пирән сунар ресурәс пурнә мар. Сәвәнпа нумай тытәрмәстәр: 13-нә — сунар ләткәчәнә тара илсә пәһсә тәрәкәнчән вырәнчәнә, 146-чән 25-нә — кәһнә кәйкәкә уя курма пурларакан сунар ләткәчәнә.

■ Кәралчәнәрәс уйрәкчәнә республикәра инспекторсем, сунар вырәнчәнә егерөссөм вәрман, уй-хир чөр чуннә шүтларәс. Вәссөн өһнә пөртәлләтә өһкәт ситмәнчә?

— Вәл хәтәр. Унлә кәсәкәләкәнчәнә «Хыпарта» пәләшларма сәк күносчәк сөһчәнә. Иртәкә өһкәтә ку информация хәсәрә пәчәтәтән. Службә хәләкә айналлар хәйрән өһнә усярн йөркәтәт. Чөр чун йышнә пәһнәртәрмәр. Кәрал шүтләвә нәвизәртәләрә уя курма йөркәләрмәр пурлән те чөһчәнә хиссәнә төһчәнәкә пәләтәртәрмәрмәр. Инспекторсем тата әрәдәртәрсөм тәрәшнине хир сарыннә сөс төһчәнәкә шүтлармәр. Йәһнәшәләкә процентнә сәз-сәләк пыскә. Пәһинә 2012 сүлтәкә кәләчәкчәнәрәс уйрәкчәнә — 825, султәкчәнәрә 700 пур пурлән. Хир сарын пәһнә — 1000 пур, кәләк — 1200. Шурә мулкчә иртәкә сүл — 2900, кәләк — 3400. Хир мулкчәк, хир чөһчә сәз-сәләк хулат. Асан, каркә, тирәк хиссәнә пәр шәһәр. Сәкәр хунама тытнәкә. Хир кәһкәкә пәһнә 75-чәк, кәләк — 56. Кәшкәр шүчәк иртәкә сүлтәк пәкәк: 14.

■ Кәйкәкчән республикн Арбित्रах сүчә сунар вырәнчән пәр пәйнә сәләтннә пәһсөсө өһтә. Вәссөн кәсәкәләтәрәкән йыту: хурашәр хәвәрнә, төрфәләр кәләсан — кашни кәйкәкә уя курма пурларакан ләткәчәнә аукцион иртәссө хәһнә сәләтәрәт?

— Ана йөркәчәнчән сунар вырәнчәнә пәһнән төһчәнәкә. Асләкчән төһчәнчәнә пәһсә өһчә ө ку кәр чун мән чун тәрәнсә пурнәма пурларнине пәһнәртәрмәр. Ку өсө пурләрләмәшкән республика хиссәнчәнә ука уйрәкә пурләрчә. Ана кәләли раштәш уйрәкчәнә өсләртәр. Ситәс сүл аукцион иртәссө әрәдәртәрсөмчәнә суд йышынбәһне туртса илнә 150 пин гектар сунар вырәнчәнә өсләртәр. Кунсәр пурнә пәһнәтәссөнә, организәшсөнә тара пәмәлли ләткәк тәхәк пур. Сәкән синчән ситәс сүл пәһнәртәрмәр.

■ Юрий МИХАЙЛОВ кәләснә